

17381

63

37

Kiskönyvtár

Szerkesztő

Benedek Elek.

63. kötet.

Baróthy Lenke és egyéb történetek.

IRTA

LENGYEL LAURA.

BUDAPEST

LÁMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedés kiadása.

Ára kötvé 50 fillér.

Szegalkalmasabb ünnepi és alkalmi ajándék!

LAMPEL R. (WODIANER F. és FIAI)

cs. és kir. udvari könyvkereskedés kiadásában

Budapest, VI., Andrásy-út 21. sz. a. megjelent

KÉPES- ÉS MESEKÖNYVEK.

≡ KÉPES ABC. ≡

Irta: PÓSA LAJOS.

Szines képekkel. 1 korona 60 fillér.

Elszakhithatlan kiadás: A lapok kartonra vonva 3 kor.

LEGUJABB

FLÓRI KÖNYVE.

Irta: EÖTVÖS K. L.

Kötte 1 kor. Finom kiadás. 2 kor.

≡ CINI-CINI. ≡

Muzsikálja: PÓSA BÁCSI.

Képekkel és versekkel. 3 kor. 60 f.

Arany Napsugár.

Pósa Lajos verseivel.

A legszebb és legnagyobb képeskönyv.

Ára 7 korona 20 fill.

MEGGENDORFER

humorisztikus átváltozó képeskönyvei:

Sokfejúek 3 kor. — Csudanéni 3 kor.

Tréfás állatkert 3 kor.

JÓ GYERMEKEK MULATSÁGA.

7 füzet á 20 fillér.

— Egy kötetbe kötve 1 kor. 20 fill. —

Mindentudó Képeskönyv.

= Pingálta: Faragó bácsi. =

A leghasznosabb és legmulatságosabb szemléltető képeskönyv.

Minden ízében eredeti magyar ujdonság. — Magyar tárgyú szemléltető képek. Hétszázhuszonhat színnyomatu ábrával.

Ára a teljes kiadásnak 8 korona.

Két részben is kapható. Egy-
= egy rész ára 4 korona. =

TÜNDÉRLIGET.

Irta: MIKSZÁTH KÁLMÁN.

= Ára 4 kor. 80 fill. =

Előkelő kiállítású képeskönyv.

KIS EMBEREK PAJTÁSAL.

Radó Antal verseivel.

Ára 2 korona 40 fill.

MINDENFÉLE ÁLLATKÉPEK.

Radó Antal verseivel.

MENAZSÉRIA.

Ára kötetenként: 2 korona 40 fillér.

HÁZI ÁLLATOK. — ÁLLATVILÁG.

Ára kötetenként: 2 korona 80 fillér.

„ . . . Tegye le azt a könyvet rögtön.“

Leugyel L.: Baróthy Lenke. 4. oldal.

BARÓTHY LENKE

ÉS

EGYÉB TÖRTÉNETEK.

IRTA

LENGYEL LAURA.

===== Képpel. =====

BUDAPEST.

LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)

CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA.

*Post
4254*

17. 381/63

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Növedéknapló
1903 év 942 sz.

Baróthy Lenke.

Egy szőkehajú, sovány kis gyermekleány sétalt az angol kert gondosan rendezett utain. Arcán a legnagyobb fokú kedvetlenség és únottság ült. Keskeny kis lábaival a gömbölyű kavicsokat rugdosta, aztán ebbe is beleúnt és a virágokat kezdte tépdetni, kegyetlen kézzel, haragosan.

A kis Baróthy Lenkének volt egy nagy baja, az, hogy mindene megvolt, amit szeme-szája megkívánt.

Ez pedig sokkal nagyobb szerencsétlenség, mintsem gondolnátok.

Ime, ez a tíz éves gyermek már únt mindent és mindenkít. S ez az unalom, ez a túlságos jóllakottság néha elviselhetetlenül gyötörte a lelkét. Korán árvaságra maradt és gyámjának minden törekvése arra irányult, hogy a dúsgazdag örökös-nőnek megadjon mindent, amit csak egy elkényeztetett, szeszélyes gyermekagy ki tud gondolni.

— Miért ne tenném? Lenke még így sem éli fel vagyona jóvedelmének felét, — mondta, mikor az okosabb és lelkiismeretesebb rokonok figyelmeztetni kezdték, hogy ezzel a nevelési módszerrel teljesen boldogtalanná teszi a gyermeket.

Annyit már sikerült elérni, hogy a kis Lenke gőgös, zárkózott, rideg természetű lett. Mivel soha semmiféle ostoba kívánságával akadályra nem talált, lassankint kezdett arra a meggyőződésre jutni, hogy a világ voltaképen az ő kedvéért

áll fent s nagyon elcsodálkozott, ha valaki azt mondta, hogy nem az ő jelentéktelen, kis személye a központja a világ-egyetemnek.

Ha a szolgaszemélyzet és az ismerősök nem gyűlölték meg túlságosan, annak csak az volt az oka, hogy a kis Lenke alapjában véve igen jólelkű és nemes szívű gyermek volt. Igaz, hogy a ferde nevelés folytán annyira kifejlődött gőgje, szeszélyessége, hogy az előbbi tulajdonságok ritkán léptek előtérbe, de mégis mindenki emlékezett legalább egy esetre, melyben a kis leány kimutatta, hogy szíve, lelke nemes materiából alkotódott.

Aki azonban e pillanatban látta kedvetlen, útott arcával, fáradt lépteivel, az semmi esetre sem érezhetett iránta rokonszenvet. A kis leány kinyitotta az angol kert kapuját és megállt a kertész háza előtt. Egy barnapiros arcú, mosolygós szemű asszony, a kertész felesége udvariasan köszöntötte.

— Parancsol egy kis tejet, Lenke kisasszony?

— Nem kell, — felelt kurtán és udvariatlanul a kis leány.

Az asszony lesütötte szemét és hallgatott. Bár fájt neki ez a hideg, gőgös hang, rendreutasítani dehogy merte volna ezt a dúsgazdag gyermeket, hiszen tulajdonképen az ő kenyerét eszik mindnyájan s jaj lett volna annak, ki fejét föl meri emelni a kis zsarnok ellen.

A kis leány az első pillanatban észre sem vette, hogy egy magas, sovány, fekete szemű ifjú áll a kerti ház ablakában és sötét, haragos pillantással méri végig.

Lenke tekintete az asztalon heverő könyvre esett, hirtelen odalépett és kinyitotta. A gyors, ideges kinyitásnál egy lap végig ketté szakadt. A kertészné ijedten sikoltott fel, az ifjú pedig hirtelen előlépett.

— Tegye le azt a könyvet rögtön, — mondta haragos, parancsoló hangon a leánynak.

Lenke egyszerre fölkapta a fejét. Inkább kíváncsi volt, mint haragos. Hogyan, vele, vele, Baróthy Lenkével mer így beszélni valaki! De amint tekintete azzal a sötét, fenyegető pil-

lantással találkozott, bíborpiros lett az arca és dölyfös hangon kiáltotta:

— Hogy mer így beszélni velem? Nem tudja, hogy itt minden, minden az enyém?

— Fiam, — mondta a kertészné halk, csitító hangon, — ez itt Baróthy Lenke kisasszony . . .

A fiú haragosan, összehúzott szemöldökkel nézett a kis leányra.

— Ez nem ok arra, hogy a könyvemet széttépje és édes anyámmal tiszteletlen hangon beszéljen. Ha édes apám az ő gyámjának alkalmazottja is, ez még nem jelenti azt, hogy mi az ő gyermekes, ostoba gőgjét kénytelenek vagyunk elviselni. Édes apám becsületesen megdolgozik a fizetéseért, mint azt kötelessége hozza magával, de azt már semmiféle isteni és emberi törvény nem rendelheti, hogy még a munkán kívül alázatos szolgálai meghunyászkodással is tartoznánk valakinek.

Lenke sápadtan, összeszorított öklökkel hallgatta a fiú indulatos beszédét. Nagyon haragos volt, de még jobban meg volt lepve. Hiszen ilyen beszédet most hallott először életében. Hogy ő neki nem tartozik mindenki föltétlenül engedelmeskedni? Pedig ez az ifjú nem hazudik, hangjából félreismerhetetlenül kicsengett az igazság.

— Fiam, édes fiam, — csitította a kertészné, — te meg gondolatlanságokat beszélsz.

— Az igazságot mondtam, édes jó anyám, talán meghalok, ha ki nem mondom.

E pillanatban éles, gúnyos hang hallatszott a hátuk mögött. Lenke maga sem tudta, miért, de nagyon megijedt, mikor gyámját megpillantotta.

— Félek, hogy így meg hamar éhen pusztulsz a nagy igazságszeretetebe, — mondta, lesújtó pillantást vetve a kipirult arcú ifjúra. — Veled különben, éretlen tacsó, nem sok beszélni valóm van. A te dolgod, hogy mint boldogulsz majd drágalátos eszméddel kint a nagyvilágban; hanem magá-

nak, Szabóné asszony, mondok valamit. Nem tűrök meg ilyen veszedelmes, ostoba gondolkozást a gondjaimra bízott birtokon. Ha ilyen forradalmi gondolkozásúnak neveli gyermekét, maga sem megbízható. Holnap ki fognak innen hurcolkodni, a fölmondási határidőt fizetem, csakhogy minél előbb vége legyen a komédiának.

— De nagyságos uram, — mondta a kertészné könnybe lábadt szemmel, — hát csakugyan kitenne bennünket, akik húsz éven át hűségesen szolgáltuk a megboldogult Baróthy uraságot?

— Anit mondtam, megmondtam; egy napig sem tűröm tovább birtokomon a mételyt.

A kertészné még könnyörögni akart, de hirtelen megfogta valaki a kezét. Szabó gazda volt, ki már pár perc óta állt a nagy fa mellett és végig hallgatta a beszédnek egy részét.

— Hagyd abba, Zsuzsi, a jó Isten ezentúl is velünk lesz... S most már én sem bánom, hogy távoznunk kell innen.

— De én nem akarom, hogy távozzanak, — kiáltotta a kis Lenke hirtelen, lábával dobbantva. — Szabóné jó asszony és én azt akarom, hogy itt maradjon mindig, mindig...

— Gyermekem, — mondta a gyámapja, szeliden megfogva a kezét, — te még igen fiatal vagy és nem is érted, milyen gonoszak ezek az emberek, akiknek védelmére keltél.

Lenke dacosan megrázta szőke fejét.

— Ezek az emberek nem gonoszak, én tudom, érzem s nem tűröm, hogy kiűzzék őket otthonukból. Tulajdonképen én miattam volt az egész dolog és nem akarom, hogy az én hibámért bűnhődjön valaki.

A férfi bámulva nézte a gyermek kipirult arcát. Ez még nem történt meg soha, soha, hogy a dacos, indulatos gyermek beismerte volna, hogy ő volt a hibás.

— Nono, — mondta gyöngéden, mert sajátos nevelési elvénél fogva sohasem mondott ellent gyámleányának, — nono, gyermekem, ne vedd ezeket a dolgokat olyan komolyan. Hiszen majd elintézzük a dolgot és minden jóra fordul.

A kis Lenkét harmadnap fürdőre vitte a gyámapja. Mikor két hónap múlva visszajöttek, már idegen arc volt látható a kerti lakban. Lenke erélyes hangon követelte Szabóékat, de gyámapja szeliden kijelentette, hogy a kertész felmondott neki, mert egy sokkal nagyobb javadalmazású álláshoz jutott egy grófi uradalomban.

II.

Tíz esztendő telt el ama nyári délután óta, melyen Baróthy Lenke és Szabó Pál először találkoztak. A kis leány emlékezetében majdnem teljesen elmosódott az összetűködés képe. De nem is csoda, nagyobb és súlyosabb dolgok vártak reá egy pár esztendő múlva.

Még nem volt tizennégy éves, mikor meg kellett tudnia, hogy az ő símaszavú és engelekeny gyámja tulajdonképen lelkiismeretlen tolvaj. Éveken át szemérmetlenül lopta az árva vagyonát, míg végre, mikor már nem lehetett palástolni a dolgot, Amerikába szökött. Szerencséje volt Baróthy Lenkének, hogy annyija maradt, hogy a tanítónői pályát elvégezhesse.

Tizennyolc éves volt, mikor kikerült az intézetből. Aki látta ezt a komoly, gondolkozó, méléző tekintetű ifju leányt, semmiesetre sem ismerte volna föl benne ama rakoncátlan, vad, indulatos gyermeket, ki határtalan gőgjével és kíméletlenségével olyan ellenszenvessé tudta magát tenni környezete előtt.

Baróthy Lenkét egy kis faluba nevezték ki tanítónőnek. Még egy évig sem volt helyén, már mindenki nagyon megszerette a komoly, kedves arcú tanítónőt. Néha kissé csodálkoztak hallgatagságán és zárkózottságán, de akik ismerték élete történetét, mindnyájan abban egyeztek meg, hogy e fiatal teremést oly nagy csapás érte vagyona elvesztésével, hogy nem csoda, ha a csapás hatása alatt lelke megkomolyodott és zárkózott lett.

Baróthy Lenke a tiszteletes úréknál lakott, kik lassankint úgy megszerették, mintha a saját gyermekük lett volna. A jó tiszteletes asszony nem egyszer biztatta:

— Föl a fejet, gyermekem! . . . Vidáman, mosolyogva kell a világ szemébe nézni. Elismerem, hogy nagy csapás érte, mikor nagy vagyont elvesztette, de mi e veszteség az ön birtokában lévő kincsekkel: az ifjúsággal és egészséggel szemben.

Lenke ilyenkor elmosolyodott és halkán mondta:

— Édes jó nénike, nem azért vagyok szomorú, voltaképen nem is vagyok szomorú, csak úgy elgondolkozom . . .

De hogy miről szokott gondolkozni, azt nem mondta meg a tiszteletes asszonynak.

Júniusban, épen a vizsgálatok előtt, Lenke lázas beteg lett. A falusi doktor kétségbeesetten állt ágya előtt.

— Ha legalább a bajt felismerném, de nem tudom, mi az, ami gyötri; csak azt látom, hogy ez a nagy láz naponta fogyasztja az életerejét.

A tiszteletes asszony hirtelen fölemelte fejét:

— Ha nem sértődik meg, doktor úr, mondanék valamit. A gróf úréknak most vendégük van, egy híres egyetemi tanár Budapestről, ha megengedi, én bizony fölmegeyek a kastélyba és lehívom a mi beteg kis lányunkhoz.

— Csak menjen, kedves tiszteletesné asszonyom, én nem tartozom azokhoz az ostoba, elfogult emberekhez, akik csupa hiúságból nyugodtan hagynának elpusztulni egy emberi életet.

A híres egyetemi tanár egy óra múlva már ott állt a beteg ágya mellett. Lehajolt az ágy fölé és hosszan nézte a beteg leány arcát, aztán megmérte a láz fokát és orvosságot rendelt.

— Van remény, tanár úr? — kérdezte a tiszteletesné az előszobában remegő hangon.

— Két hét múlva nem lesz semmi baja. Az önök leánya? — kérdezte pár pillanatnyi hallgatás után.

— Oh nem, de úgy szeretjük, mintha tulajdon gyermekünk volna. Mióta ide a faluba kinevezték, mindig velünk van és halálra búsultuk volna magunkat, ha valami baja történik.

— Hogy hívják a kisasszonyt?

— Baróthy Lenkének. Talán hallotta is tanár úr a nevét? Négy évvel ezelőtt sokat irtak róla az ujságok, mikor a gyámja elsikkasztotta a pénzét.

A tanár úrnak piros lett a homloka, de nem felelt semmit. Megemelte a kalapját és távozott.

Hanem ettől a naptól kezdve mindennap lejött a beteghez.

Lenke lassankint újra magához tért. Mikor először kelt fel az ágyból, kivitték a károsszékből a kertbe, a tanár úr itt találta a beteget.

— Ez az éles levegő még nem önnek való, — mondta homlokát összeráncolva. — Nem emlékszem, hogy megengedtem volna ezt a kis kirándulást önnek.

— Oh tanár úr, én egészen jól érzem magam.

— Engedje meg, hogy ezt én ítéljem meg. Most pedig...

Nem beszélt tovább, hanem kezdte a szoba felé gördíteni a nagy kerek székét.

Lenkének könnyel lett tele a szeme, de nem mert egyebet mondani, csak ezt:

— Úgy szeretem kint a szabadban.

Az orvos hirtelen megállította a székét.

— Ha sírni fog, felizgatja magát és ezzel csak késlelteti a javulást. Azt hittem, megváltozott, pedig most is olyan makacs, mint gyermekkorában volt.

Zsémbs hangon, de szerető aggódással ejtette ki a szavakat, a fiatal leány ijedten emelte föl könnyes szemét. Láta, hogy a tanár úr ajkába harap és félrefordítja a fejét. A következő pillanatban már bent voltak a szobában.

— A tanár úr ismert engem gyermekkoromban? — kérdezte halkán a leány. — Akkor nem csoda, ha haragszik reám, én nagyon rossz gyermek voltam.

— Úgy, hát az elmúlt napok alatt azt vette észre, hogy én haragszom magára? — kérdezte a doktor halkan.

A leány elpirult, eszébe jutott az a hűséges és gondos ápolás, melyben ez a híres ember őt, a kis jelentéktelen tanítónőt részesítette.

— Nem, nem, bocsásson meg, ostobaságot mondtam... én olyan nagy hálaival tartozom önnek...

— Kérem, ha csakugyan érez valami lekötöttséget irántam, legyen szófogadó és én meg leszek elégedve.

A leány elmosolyodott.

— Az leszek, csak most feleljen egy kérdésemre. Mikor látott engem gyermekkoromban?...

— Emlékezik-e még Szabóékra, a szegény kertész-családra?

Lenke eltakarta arcát.

— Kérem, ne juttassa eszembe őket, olyan jó emberek voltak és én olyan lelketlenül viselkedtem velük szemben.

— Nem, Lenke, maga nem volt lelketlen, — mondta a férfi, megfogva a leány kis kezét. — Maga csak egy elkényeztetett, rakoncátlan kis gyermek volt, de azért könyörgött a szegény kertész családját, mikor gyámja elkergette őket.

— És ön, ön honnan tudja mindezt, doktor úr?

A férfi mélyen nézett a leány kék szemébe.

— Hát nem ismer reám, Lenke?

A leány egy pillanatig mereven nézett a férfi szemébe, aztán eltakarta arcát.

— Szabó Pali, — mondta halkan, síró hangon.

— Igen, az vagyok, a maga régi ellensége. De, Lenke, csak nem fog megint sírni? Hiszen így igazán beteggé teszi magát! Édes kis leányom, legyen esze, hiszen már kibékültünk és ha maga is úgy akarja, örökké jóbarátok leszünk.

Gyöngéden levette a leány kezét arcáról és úgy folytatta:

— Nekem olyan ismerős, olyan rokonszenves volt mindig, mikor itt láttam betegen feküdni. Már akkor elhatároztam,

hogy törik szakad, kibékülök magával. Sokat beszélgettem a tiszteletes asszonnyal arról a komoly, hallgatag kis leányról. Mondja, Lenke, igazán vagyona elvesztése miatt búsult?

A leány megrázta a fejét:

— Oh nem, inkább az a gondolat tett komollyá, hogy gyakran eszembe jutott, mi lett volna velem, ha vagyonom megmarad és továbbra is megmaradok annak a szívtelen, gőgös, rossz léleknek, aki voltam ... és ...

Nem tudta folytatni, a férfi megfogta kezét és ajkához szorította, aztán így szólt halk, de határozott hangon:

— Nem tűröm, hogy így beszéljen, maga sohasem volt rossz. Ami káros indulat volt szívében, az nem a maga bűne, hanem a környezetéé, de most már mindennek vége, úgy-e?

A leány elpirult és fejével bólintott. Az orvos gyöngéden megszorította a kezében tartott kis kezet, mintha egy életre tartó hűséget esküdnék ennek a halvány, ifjú lánykának.

Találkozás öt év múlva.

— Vajjon hányan lesznek itt az ünnepségen? — kérdezte Ella, bekukkantva a nagy szobába, hol díszes nagy asztal állt a középén, gyönyörűen feldisztítve.

Sári hangosan kacagott:

— Én azt hiszem, mindnyájan együtt leszünk, persze Éva kivételével. Emlékeztek még az Éva szokására? Ő soha, már csak elvből sem tartotta meg a szavát. Ha uzsonnára ígérkezett hozzánk, nem terítettünk a számára, mert úgyis tudtuk, hogy nem jön el. Ellenben egyszer egy délután felkeresvén, nem talált otthon s bosszúsan kijelentette, hogy soha többé a házukba be nem teszi a lábát. Mit gondoltok, mi történt? Éva másnap délután mosolyogva állított be hozzánk, „mert már olyan régen nem beszélhettem veled bizalmasan, kedvesem,” — mondta hozzám simulva és velünk maradt egész a vacsoráig.

Ella elkacagta magát és tréfásan hátba ütötte a csufolódó Sárit.

— Hiába, most is ezer ördög lakik benned, Sári. Éppen olyan pajkos vagy, mint mikor az intézetbe jártunk. Az imént ugyan szép arcképet festettél Éváról. Hiszen mi tagadás, egyben-másban igazad volt, de nem szerettem volna, ha Éva jelen van, mikor jellemrajzát nekem előadtad.

— Ha eljön, majd neki is elmondom, — mosolygott Sári, egy rózsát levéven a gyönyörű asztaldiszról.

— Isten ments! Tőled ugyan kitelik mindenféle bolondság, de most az egyszer komolyan kikérem magamnak az ilyesmit. Nem azért rendeztük ezt a találkozást, hogy veszekedjünk a viszontlátásnál. Aztán gondold meg, hogy már öt éve ott-hagytuk az iskolát és most már nagy leány vagy, menyasszony, nem illik hát, hogy folyton csintalanságokon törd a fejed, mint gyermekkorunkban.

— No nézzék a kis prédikáló szentet, — felelt Sári, a rózsát szőke hajába tűzve, — hát te meg már egy éve asszony vagy és azért az imént körültáncoltad az asztalt örömdöbben.

Ella kissé zavarba jött, de aztán hirtelen kómikus szigorúsággal fordult Sárihoz.

— Az más. Egyszer-egyszer mindenkinek szabad ugrálni. És szeretném tudni, ki ne táncolna örömében, mikor ez a találkozás olyan kedves lesz. Öt éve tettük le a képesítőt. A vizsga előtt mi tizen fogadást tettünk, hogy öt év múlva találkozunk, itt a régi kedves helyen, az intézetben, hol annyi sok szép, boldog napot töltöttünk. Istenem, mennyi minden történt az alatt az öt év alatt. . . És most mindjárt látni fogjuk a régi, kedves, vidám arcokat.

Egészen elfogódott hangja a nagy megindulástól, de Sári örökké mosolygó, vidám arca is komoly lett.

— Igaz, ez nagyon szép lesz, bár ne zavarná meg a jó hangulatot semmi. De úgy-e, milyen szép volt az igazgatónőtől, hogy nem engedett idegen helyre bennünket. Itt a régi helyen sokkal édesebb lesz a találkozás és meghatóbbak az emlékek.

— A jó Róza néni, — mondta Ella — úgy szeret bennünket most is, mintha még mindig a tanítványai volnánk.

A beszélgetést hirtelen kacagás, csevegés szakította félbe. Néhány világos ruhás fiatal hölgy lépett be a nagy terembe, Sári és Ella elébük szaladtak:

— Édes Annuskám, hát eljöttél? — Giza, igaz, hogy már kis fiacskád van? Mit, hogy már jár is, jaj de derék gyerek

lehet. — Édes Irmám, szerencsét kívánok az eljegyzésedhez és te, Lenke, hallom, most készülsz a polgári iskolai képesítőre.“

Össze-vissza beszéltek, egymás szavába vágva, egymást öelve, csókolva. Hol sírtak, hol nevettek, ez így ment körülbelül egy negyedóraig, mikor Róza néni hirtelen benyitott az ajtón.

— Gyerekek, — mondta nevetve — ez nem tetszik nekem. Hiszen még a saját szavakat sem halljátok. Egy-szerre csak hatnak szabad beszélni. Sarokba állítom, aki szófogadatlan.

Most már Róza néninek estek, őt ölelték, őt csókolták. Az igazgatónő hajukat simogatta:

— Örül a szívem, hogy így látlak benneteket. Bánjon az élet olyan jól veletek, mint amilyen igaz szeretettel én útra bocsátottalak benneteket. Ki hiányzik még közületek? — kérdezte aztán körülnézve.

— Éva és Mariska.

Az igazgatónő megcsóválta fejét.

— Éva mindenhonnan el szokott késni, de Mariskát nem értem, a legpontosabb, legrendesebb növendékem volt. No de üljünk az asztalhoz, még talán megérkeznek.

— Éva nem fog eljönni, — mondta biztos, határozott hangon Sári.

— Honnan tudod? — csodálkozott Róza néni.

— Mert megígérte, — felelt kitörő nevetés közt Sári.

— Sohase tessék így mulatni, — mondta egy hang az ajtóban. — Kár az elmésséget így pazarolni, Sári kisasszony. Éva megjött, itt van.

Mindnyájan szeretettel ölelték körül a szép, magas, barna fiatal asszonyt. Ha szerettek is kötődni hanyagsága miatt, jó szívéért mindenki szerette Évát.

A fiatal asszony kezét csókolt az igazgatónőnek és mindnyájan elhelyezkedtek az asztalnál. Kimondhatatlan öröm és

boldogság ragyogott a kedves fiatal arcokon, amint egymással szemben ültek.

— Én szeretném ezt a szép napot valamivel örökké emlékezetessé tenni, — mondta Ella.

— Mi is, mi is! — kiabáltak a többiek.

— De hát mivel? — kérdezte Sári, Róza néni felé fordulva.

— Édes fiam, én nem tudok erre alkalmasabb módot a jótékonyágnál. Minden földi öröm között bizonyára legnagyobb az, ha módunkban van könnyeket letörölni.

Csönd lett egy pillanatig, a mosolygó, vidám arcok elkomorodtak. Bizonyára a sok szenvedés és nyomorúság jutott eszükbe, majd Sári mondta halk, megindult hangon:

— Erről majd ebéd után beszélünk Róza nénivel, ő bizonyára jó tanácsot fog majd nekünk adni.

Most megint Éva kezdett beszélni:

— De megfoghatatlan, hogy ez a Mariska nem jött el. Mindnyájan annyira szeretjük és ő is szeretett bennünket. Ezt nem értem.

Róza néni megcsóválta fejét:

— Ez a dolog engem is nagyon nyugtalanít.

Azután igyekeztek másról beszélni, de titokban, szívük mélyén mindnyájan szomorúak voltak a Mariska távolléte miatt.

Az ebéd vége felé levelet hoztak be az igazgatónőnek. Mindannyian megismerték a boritékon Mariska írását és érdeklődő kíváncsisággal nézték Róza néni arcát, mialatt a levelet olvasta.

És bámulva látták, hogy Róza néni arca az olvasás alatt halvány lesz, szemét előnti a könny, pár pillanatig mereven néz maga elé, csak azután tud szólni:

— Hallgassátok meg, miért nem jöhetett el közétek mulatni.

Kedves Róza néni!

Az Ur Isten, kinek jóságában soha, még a leg-szörnyűbb órákban sem szabad kételkednünk, legsúlyosabb csapásával látogatott meg. Egy hét óta özvegy vagyok, szegény kis ártatlan gyermekem apátlan árva.

Váratlanul jött a szörnyű csapás, melyet soha az én szivem kiheverni nem fog. Mindamellett élni fogok, mert nekem kötelességem élni árva gyermekem miatt.

Az én boldog, kedves, jó barátnőimet üdvözlöm. Óvja meg az Ur Isten őket minden bajtól, minden fájdalomtól! Gondoljanak néha szeretettel a szerencsén

Mariskára.

Halk, elfojtott sírás volt hallható az asztalnál. Sári lehajtotta fejét kezére, úgy zokogott: — Szegény Mariska milyen vidám, milyen boldog, milyen jólelkű volt!

Ella tért magához leghamarabb.

— Az imént valami szép emléket akartunk állítani a mai nap örömére. Még akkor nem sejtettük, hogy ilyen kemény csapás sújt le közénk. Róza néni azt mondta, hogy nincs nagyobb öröm, mint a könnyek letörlése. Nagyon jól tudom, hogy nincs földi hatalom, mely a szegény, fiatal özvegyasszony könnyzáporát meg tudná szüntetni. Itt csak az gyógyíthat, aki sujtott: a Mindenható Ur Isten. De talán mi is tehetünk valamit...

Megállt, körülnézett, csupa könnyes szem nézett reá vissza, most már bátrabban folytatta:

— Mariska teljesen vagyontalan, férje is az volt. Súlyos és nehéz munka vár reá. Ez nem baj, a munka vigasztalást, megnyugvást fog adni neki fájdalmában. Mi azonban mondjuk ki, hogy az apátlan kis gyermek mától fogva a miénk is. Mi fogjuk pótolni az elhunytat és gondoskodni fogunk a kicsikéről, míg csak meg nem tud állni a maga lábán. A gyermeket

Mariska neveli, mert ő az anyja, de mi pótoljuk az elhunyt apát és az anyagi gond miénk lesz érte, míg csak fel nem nő.

A barátnők kezet adtak egymásnak. Az igazgatónő meghatottan tette Ella fejére kezét.

— Isten adjon nektek erőt a jó szándékhoz. Ő tudja legjobban, hogy szebb és nemesebb emléket nem állíthattatok volna a mai napnak.

Az igazi boldogság.

I.

Két fiatal leány sétált künt a falusi nagy kertben. A nyári este bizalmas, kedves alkonya borult a falura, a vidékre, a kertre s a két leány meleg szeretettel huzódott egymáshoz.

— De hát meggondoltad a dolgot, Éva? — kérdezte az egyik leány, kissé remegő hangon, szemét félénken emelve annak a szép szőke leánynak bájos arcára, ki biztos öntudattal, mosolyogva sétált mellette.

— Meg, édes Annám, meggondoltam, — felelt aztán, gyöngéden megsimogatva a mellette lépkedő leány hullámos, barna haját. — Szilárd elhatározásom, hogy színésznő leszek. Érzem, hogy tehetség van a lelkemben és vétkezném önmagam ellen, ha ezt a tehetséget elnyomnám, megölném. Hallgass reám, Anna, és értsd meg, hogy nem teszek, nem tehetek másként. Ama benső sugallaton kívül, idegen, tőlem távol álló emberek is mondták, hogy óriási sikereim lesznek, ha a nyilvánosság előtt fellépek. Mi tartóztatna hát vissza? A világ előítélete? Ha győzedelmeskedem, mindenki nekem ad igazat. És pedig győzedelmeskedni fogok, tudom, érzem.

— Bár úgy lenne, — sóhajtott Anna — de én nem tehetek róla, mégis aggódom. Ne vedd ezt rossz néven, édesem, csakis az érted érzett nagy szeretetemből fakad minden aggodalmam.

Éva jókedvűen nevetett:

— Nem veszek rossz néven tőled semmit. Tudom, hogy nyúlászú, gyáva kis leány vagy.

Anna is elkacagta magát:

— Igazad van, Éva, én az vagyok. És tudod, mit bámulok benned legjobban? Azt az erőt, azt az önbizalmat, mely minden lépésedet jellemzi. De boldog is az, akit a jó Isten ilyen bátor, erős lélekkel áldott meg.

Éva hirtelen elkomolyodott:

— Boldog? Kissé nagy szót használtál, kicsikém. A boldogság — ha ugyan van ennek a fogalomnak megfelelő tárgya, — nagyon különös valami; néha egy egész életen át bujkál előttünk, máskor meg helyünkbe jön... Ki tudja, kié lesz, az enyém-e, aki kimegyek a nagyvilágba harcolni érte, vagy a tied, aki szépen itthon ülsz és tanítod a kis gyermekeket abécére?

— Ne gúnyolódj, Éva, én olyan örömmel nézek a jövődő hivatásom, kötelességem elé. Együtt tettük le a képesítőt s emlékszel még, arról ábrándoztunk, hogy milyen boldogság volna, ha egy városba neveznének ki bennünket tanítónőnek? Most már elválnak utaink, de fájna nekem, ha te kicsinylőleg, vagy gúnyosan gondolkoznál az én jövődő élethivatásom felől.

— A világért sem akarnék neked fájdalmat okozni, — mondta Éva átölelve barátnőjét, — hiszen tudod, hogy mennyire szeretlek.

— És mit szól tervedhez Tilda néni? — kérdezte Anna halkan.

Tilda néni volt az Éva nagynénje, az ő falusi birtokán nyaralt mint vendég a két fiatal leány.

Éva csak pár pillanatnyi gondolkozás után felelt:

— Még nem tudom, nem beszéltem a dologról vele. Nem hiszem, hogy túlságosan el lenne ragadtatva tervemtől, de a siker majd őt is meg fogja győzni.

II.

Öt esztendő telt el ama estei beszélgetés óta. A két barátnő életében azóta nagyon sok változás történt. Annát kinevezték tanítónőnek egy kis városba, ahol rövid időn belül mindenki megszerette. A kis tanítványai virágot szerettek volna szórni lábai elé, a szülők meghívásokkal ostromolták, az igazgató úr pedig több ízben kijelentette a tanfelügyelőnek, hogy ilyen szorgalmas, derék, lelkiismeretes tanítónője rég volt az iskolának.

A második évben egy derék hivatalnok megkérte az Anna kezét és a kis, szorgalmas tanítónőből nemsokára igen jó, derék kis házi asszony lett.

Életük nem volt túlságosan fényes és ragyogó, még azt sem állíthatnám, hogy gondnélküli lett volna. Nem bizony. Annának ugyancsak takarékoskodni kellett a kis Laci és Piroska születése után, hogy jusson is, maradjon is. És mégis, merem állítani, a sok fényes, csillogó életű, dúsgazdag asszony közt, akik kint a nagy világban ragyognak, egy sem volt olyan boldog és megelégedett, mint a kis Anna.

Férje, gyermekei, háztartása lefoglalták minden idejét, de azért teljes szívéből érdeklődött hajdani szép barátnője, a szőkehajú Éva iránt. Levelet bizony ritkán kapott tőle, de az ujságok gyakran hoztak apróbb és hosszabb híreket az ünneptelt énekesnőről és nagy diadalairól és Anna ilyenkor szomorú mosolygással mondta férjének:

— Nem csoda, ha olyan ritkán ír, hiszen láthatod, mennyire el van foglalva. Folyton szerepel, folyton ünneplik. Bizony szép tőle, hogy még végképen meg nem feledkezett rólunk, szegény emberekről.

Anna hálás volt minden csöpp szeretetért és öröme határtalanná vált, mikor egyszer Éva elfogadta meghívását és megígérte, hogy lejön hozzájuk pár napra látogatóba.

Éva egy szép napon csakugyan megérkezett. Anna

csodálkozva bámulta, most is olyan szép, mint öt évvel ezelőtt, de valami fáradt kedvetlenség ült a szép, lelkes arcon.

— Remélem, nem mondtad el senkinek, hogy vendéged leszek? — mondta, mikor kibontakozott Anna karjából.

— Nem, de miért kérded?

— Mert iszonyúan kellemetlen volna, ha itt is emberekei kellene látnom. Elég részem van bennük a fővárosban, már undorodom tőlük.

És a kis Anna, aki mindig és mindenkit szeretett, bámulva és szomorúan nézte szép barátnőjét.

— Pedig hogy ünnepelnek téged, — mondta aztán zavartan.

Éva idegesen nevetett:

— Hja persze, te az ujsághírekre gondolsz. Nagy részük hazugság, édesem. Az én barátaim nyomtatják ki. Ami dicsőségben meg igazán részem van, azt drágán kell megfizetnem. Egész életem, szivem, lelkem a színpadé. Minden gondolatom, minden érzésem a nyomorult komédiázáshoz van kötve, s miért? A tapsért, mely elhangzik, hogy ne maradjon utána egyéb, mint kietlen, síri, nyomasztó csönd, mely majd megfojtja a lelkemet. Ilyen a mi életünk, ünnepelt színésznőké, kívül csupa fény, ragyogás, belül csupa sivárság és gond. Aztán a félelem, hogy majd jön utánunk egy szebb, fiatalabb, ki jobban tetszik a közönségnek. No de ne beszéljünk erről.

Anna szomorú mosollyal karolta át barátnőjét és Éva is igyekezett magán erőt venni, játszott a gyermekekkel, beszélgetett Anna férjével, állandóan derült és nyugodt volt a hét alatt, míg barátnőjénél lakott. Csak az utolsó, a búcsúestén került megint szóba a dolog.

Anna lefektette a gyermekeket, férje pedig bocsánatot kért, de egy kis külön munkát hozott haza a hivatalból, azt még ma el kellett végeznie. A két barátnő együtt ült és némán, szeretettel nézték egymást, míg csak Éva szemét el nem öntötte a könny, úgy, hogy kitörő zokogással borult Anna vállára.

Anna gyöngéden átölelte a zokogó leányt:

— Édes Évám, én azt hittem, hogy te nagyon boldog vagy. Éva hirtelen letörölte könnyeit.

— Nincs semmi bajom és tulajdonképen lelketlenség és ostobaság, hogy szomorítlak. Ne sírj, édes Annám, igazán nincs miért, aztán meg nem is érdemlem meg tőled. Minden úgy történt, ahogy én akartam. Magam választottam pályámat, most már haladok előre rajta, mig csak... Istenem, ki tudja, mi lesz velem? Mindegy... Nem szabad hálátlannak lennem, hiszen mindent elértem, amit akartam. Hát akik útközben összetörnek s a sikernek még árnyékát sem sikerül meglátniok? Én legalább erről nem panaszkodhatom. Volt részem dicsőségben, ünnepeltetésben, és ha néha-néha elégedetlen voltam és elhagyottnak, sivárnak láttam életemet, csak pillanatnyi hangulat volt az egész, mely ahogy jött, úgy el is múlt; most azonban, hogy a te családi boldogságodat láttam, eltévesztettnek, céltalannak, üresnek tartom a magam életét. És még csak szemrehányást sem tehetek senkinek, hiszen én magam akartam, hogy így legyen. A boldogságot mentem keresni a nagy világba, pedig ki tudja, ha itthon maradok, nem akad-e hamarább reám, mint ahogy reád is akadt...

— Csillapodjál, édes Éva, még nincs elveszve semmi, azonfelül te még olyan fiatal vagy...

— Nem, Anna, ne vigasztalj engem. Én már megszoktam azt a kívül csillogó, belül sivár életet, talán le se tudnék róla mondani semmiért és senkiért. Ne beszéljünk többet a dologról. Csókolj meg, Anna, holnap utazom és ki tudja, mikor látjuk megint egymást. Légy boldog mind a kettőnk helyett!

Éva másnap csakugyan elutazott. Anna könnyes szemmel kísérte ki barátnőjét a vasúthoz. És ettől az estétől fogva mindig csak úgy beszélt róla: „szegény Éva“ és mindig elszorult a szíve a sajnálkozástól, ha az ő szép, híres, ünnepelt, rózsákban és koszorúban uszó barátnője jutott eszébe.

A beteg leány.

I.

Óry Lászlóné kétségbeesetten fordult férjéhez :

— Hogy az egyetlen gyermekemet kiadjam a háztól?...

— Nincs más mód, ha meg akarjuk menteni az életét.

Hallhattad magad is, az orvos mondta.

— És ne lássam egy félesztendeig...

— Lehet, hogy hamarabb is beáll a javulás. De ha még egy évig kellene is lemondanunk róla!... Gyermekünk életéről van szó. Az orvos azt mondta, hogy itt nálunk, Budapesten, bizonyosan elpusztul. Nem tudom, nem mi vagyunk-e az oka Hedvig betegségének? Bizonynal nem szabad vádolni a szülőket, ha nagyon szeretik gyermekeiket, de hogy mi nem szerettünk elég okosan, abban bizonyos vagyok.

— Hát mit kellett volna tennünk?

— Istenem, mire való ez a késői bölcselkedés? De hát ha épen akarod tudni, én azt hiszem, nagyon elkényeztettük Hedviget, túlságosan reáhagytuk minden szeszélyét, mohón teljesítettük minden kívánságát...

— De hát csak nem akarod mondani, hogy a mi — mondjuk — túlságosan gyöngéd bánásmódunk az oka Hedvig betegeskedésének?

— Nem mondok semmit. Ismétlem, nagyon szeretttük gyermekünket, de nem szeretttük eléggé okosan. Most már

ennek is vége. Az orvos szerint csak gyors elhatározás segíthet. Azt tanácsolja, adjuk ki házunkból gyermekünket, hát jól van, ki fogjuk adni. Azt parancsolja, hogy egy félévig nem szabad hazahoznunk, vagy fölkeresnünk, hát jól van, távol tartjuk magunkat. Szörnyű fájdalom lesz, de mit nem tudnak a szülők elszenvedni gyermekeikért?

— Félek, nem állom ki, félek, hogy beléhalok, — zokogott Öryné.

— Ne légy gyermek, Olga. Nekem épen úgy fáj a szívem, mint neked. De ha meg kell lenni, erősítsd meg a lelkedet, főleg Hedvig előtt ne mutass bánatodból semmit. Amit tesszünk, ő érte tesszük és minden fájdalmunkban vigasztalásunkra lesz, hogy az ő jóvoltáért szenvedünk.

— De vajjon bizonyos-e a javulás? — sóhajtott az anya.

— Az orvos minden jóval biztat. Lelkiismeretes ember, igaz barátunk, nem ámítana bennünket hasztalan reménnyel. Ha Hedvig állapota reménytelen volna, nem küldené el a háztól, hogy megfosszon gyermeküktől. Ilyesmire egy lelkiismeretes orvos, aki maga is apa, nem képes. Aztán jusson eszedbe, mennyi szeretettel, gonddal járt el a dologban. Levelet írt testvérbátyjának, ki földbirtokos Erdélyben és ez a derék, nemes úri család készséggel hajlandó házába fogadni a mi beteg gyermekünket. Ilyen jólelkű, nemesszívű emberek nem lehetnek reánk nézve idegenek. Igaz, egy félév nagy idő. De a gondolat, hogy a mi drága gyermekünk arca mindennap pirossabb, szeme ragyogóbb, mosolya vidámabb lesz, boldogsággal fog eltölteni bennünket. Szenvedésünk árán az ő egészségét vásároljuk meg. Sokallod-e még az áldozatot?

— Semmit sem sokallok, ha a gyermekemről szól. El vagyok szánva mindenre, megválok Hedvigtől.

II.

A fehér-szobában egy fehér leány feküdt, nem ágyban, csak a pamlagon heverészett. De látszott rajta, hogy végtelen-

nül bágyadt és gyenge. Halvány, finom arca, nagy kék szeme, aranyos szőke haja volt. Fehér kis átlátszó kezével búsan simogatta a selyem-paplan fodrát. Egy kicsit fölemelte fejét, amint szülői beléptek, de aztán megint bágyadtan lecsukódtak selymes pillái.

— Hedvig, kis leányom . . .

— Parancsolsz, mama?

Szelid, jó gyermeknek látszott. De az is látszott rajta, hogy nem érdeklődik semmi iránt, ami körülötte történik.

— Kis leányom, tudod-e, hogy utazni fogsz?

Egy pillanatig megállt. Azt remélte, hogy a leánya kérdezni fog valamit, hová, merre? De Hedviget, úgy látszik, épenséggel nem érdekelte a dolog, egykedvűen nézett maga elé

Az anya sóhajtva folytatta:

— Mondd csak, leányom, tetszik neked ez a terv?

— Én mindent megteszek, amit ti parancsoltok.

Az anya elfordult, hogy a szeméből kicsorduló könnyet elrejtse. Az apa reszkető kézzel simította végig leánya homlokát és arra gondolt, hogy ez a tizenhét éves gyermek már oly békés, lemondó és örömtelen, mint egy agg, s bár Őry László erős ember volt, a szívét szorongatta az erőszakosan visszafojtott zokogás.

III.

A tágas udvarház verandáján ketten állnak. Egy idősebb, jóságos arcú asszony és egy fiatal, barna leány.

A leány szembe fordul a kerttel. A szabályos szépséget bizony nem találjuk meg ezen a kerek, barnapiros arcon. De lehetetlen rokonszenvvel nem nézni a barátságos, vidám, fekete szemeket, a szinte kicsattanni akaró piros ajkat és hófehér fogsort. A fiatal leány alakján csak úgy virul az erő és egészség.

E pillanatban gördül be a kocsi a kapun. A kocsiban hárman ültek. Az egyik Hedvig, a beteg leány, a másik az apa, a harmadik Zoltay Miklós földbirtokos, a házigazda.

A fiatal leány leszaladt a kocsi elé és segített Hedvignek a leszállásnál.

— Isten hozott, édes, én Zoltay Zsuzsa vagyok.

Azzal megcsókolta a Hedvig arcát jobbról-balról. Az erőteljes csókok nyomán szinte piros lett a beteg leány fehér arca.

— Oh, milyen jó vagy te, — hálálkodott Hedvig, — és milyen szép, milyen erős.

— Na tudod, ami a szépséget illeti, én bizony eltelejtetem jelentkezni, mikor osztogatták. Aztán tudod, itt nem érdem ám az egészség, itt mindenkinek ilyen parasztos, piros arca van, s a te fehér, finom, kis arcocskád a kivétel.

— Bár ne volna olyan finom, — nevetett Hedvig.

Az apa hátrafordult és megragadta a házigazda kezét.

— Oh, kedves jó uram, ön nem tudja, mit érzek én ebben a pillanatban. Egy év óta nem hallottam a leányom nevetését.

A két leány e közben fölért a verandára.

— Isten hozott, — kis leányom, — mondta Zoltayné és homlokon csókolta Hedviget, — térj be ebbe a házba mint otthonodba, mert itt csak szeretetet találsz.

Hedvig kezét csókolt a jóságos arcú úrnőnek, Öry László is üdvözölte a háziasszonyt, majd leányához fordult:

— Talán jó volna kissé lepihenni, Hedvig, a hosszú út biztosan összetört.

— Nem, apuskám, én nem vagyok fáradt, Zsuzsa megígérte nekem, hogy megmutatja a galambjait.

És vidáman, barátnője karjába öltve kezét, elszaladt a baromfi-udvar felé. Az apa bámulva nézett utána.

— Hihetetlen, — mondá, — itt csoda történik.

— Nem csoda az, barátom, — felelt a házigazda. — A kis leány itt a friss falusi életben visszanyerte azt, mit a tornyos paloták közt a sok dédelgetésben már majdnem elvesztett: az ifjuságát.

IV.

Az apa másnap elutazott és Hedvig lustálkodva feküdt ágyában, mikor Zsuzsa hirtelen kinyitotta az ajtót. A fiatal leánnyal napsugaras derű jött be a szobába.

— Ki az? — kérdezte álmosan Hedvig.

Odahaza még sóhajtni sem volt szabad, míg ő aludt.

— Jóbarát, — felelt Zsuzsa tréfásan.

— Jaj de szégyellem magam!

— Munkára fel, ne vesztegelj, nem restekért van itt e hely...

— Fölkeljek? — kérdezte kissé húzódozva Hedvig.

— Persze, hogy kelj föl! Hát nem azt ígérted, hogy reggel velem jössz a galambokat megetetni?

— De igen . . . De ilyen korán esznek a galambok?

— Először is már nincs korán, hat óra elmúlt, másodszor is ezek nem fővárosi galambok.

— Jó, jó, csak csúfolódj, — duruzsolt Hedvig és álmos szemmel szedte magára ruháit. Zsuzsa segíteni kezdett Hedvignek.

— Hogy hamarabb készen légy, tudod, a galambok már nagyon éhesek.

Odakint a majorsági udvarban Hedvig mindjárt kiválasztott magának egy hófehér galambot. Szörnyen megneheztelt, mert semmi hivatató szóra nem akart hozzájönni, míg Zsuzsának mindjárt a vállára szállt.

— Hajh, barátom, — mondta Zsuzsa, — a galamb haragszik és méltán, mert megvárakoztattad.

— Jó, — fenyegette Hedvig, — holnap hamarabb fölkelek, mint te és elcsábítom tőled.

Ilyen kedves kötekedéssel mult el a délelőtt. Délben Hedvig kipirult arccal ült le az asztalhoz.

— Nem vagy fáradt, kis leányom? — kérdezte Zoltayné.

— Oh dehogy. Nagyon jól érzem magam.

— Akkor délután kísétálunk az erdőbe.

Egész estig futkározott a két leány a fenyvesben és Hedvig estefelé így szólt :

— Olyan boldog vagyok, mintha mázsás terhet vettek volna le a szivemről.

Amint hazaértek, a kertésznő lelkendezve futott elébük.

— Itthon van a nagyságos úrfi, megérkezett . . .

Sietve mentek be a nagy ebédlőbe. Már ott várta őket egy tüzes szemű, barna fiatal ember.

A szülők összecsóholták fiukat, Zsuzsa meg egyenesen Hedvig elé vezette.

— Béla bátyám, — mutatta be fivérét a fiatal leánynak.

— Nem haragszik reám, hogy betolakodtam a családjukba? — kérdezte kedves szerénységgel Hedvig.

Az ifjú mélyen belenézett a leányka szemébe és így felelt :

— Nincs forróbb vágyam, mint hogy örökké itt lássam . . .

Hedvig elpirult és lesütötte szemét. Zoltayné meg jóságos mosollyal súgta oda férjének :

— A kis leánynak nem kell egy félév, hogy visszanyerje egészségét.

— Persze, — súgta neki vissza Zoltay, — pedig a bátyám jó orvos és ha ő egy félévet mondott, mérget lehet venni a szavára, de arra nem gondolhatott, hogy Béla időközben hazajön . . .

Három hónap nem telt el, mikor Zoltay Miklós egy levelet írt Öry Lászlónak. A levél így hangzott :

Kedves barátom !

A leányod teljesen egészséges. De mi szívtelen uzsorások vagyunk, leányodat magunknak tartjuk. Béla fiam Hedvig kezét kéri s remélem, nem tagadjátok meg tőle. Különben mindkettőtöket elvár

igaz barátod

Zoltay Miklós

S pár nap mulva örömtől ragyogó arccal állított be Őry László a feleségével, hogy áldásukat adják arra a piros, élet-erős, vidám, fiatal leányra.

— Ha ti is úgy akarjátok, hát legyen, — mondá Őry László és magához ölelte Bélát és sírt mindenki, Hedvig is, de csak a nagy, az igaz, az örökös boldogság könnyeit hullatta.

A cseléd.

Béla úrfi este nyolc órakor előhozakodott szerény indítványával hugának :

— Főzhetnél egy kis teát, Margit.

Mióta édes anyjuk meghalt, teljesen egyedül laktak. Béla úr, a huszonkétéves családfő, nehezebben szokta meg a hirtelen reájuk szakadt szegénységet, mint huga ; de mert nagyon szerették egymást és fiatalok is voltak, hát ritkán búsultak a megmásíthatatlan változás miatt.

— Szivesen főznék teát, — felelt Margit, az előbbi föl-szólításra abbahagyva a zongorázást — de tudod, olyan unalmas a konyhában várni, míg fölforr a víz.

— Eszerint nem kapok teát ?

— De igen, ha addig kijössz velem a konyhába beszélgetni.

Béla úr boszúsán felcihelődött :

— Még ilyen szakácsnét sem láttam, akit mulattatni kell főzés közben.

De aztán mégis csak kiment hugával.

— Szent Isten ! — kiáltott a leány — nézd, Béla, nincs több itthon egy kanál rumnál. Ez éppen csak neked lesz elég. Hát én mit csinálok ?

— Türtőztetni fogod magadat.

— Kérlek szépen, ne tréfálj, mikor komoly dologról van szó. Eredj le a házmesternéhez és küldd le az üzletbe ...

Béla úr elindult, a lépcsőn hangosan füttyörészve.

Három perc múlva visszajött és vígan dörzsölgette kezét:

— Elintéztem a dolgot, még pedig szerencsésen. Ejnye, Margit, de pokoli hideg van itt a te konyhában!

— A konyha éppen úgy a tied, mint az enyém, — felelt idegesen Margit. — Ha jól emlékszem, együtt vettük ki a lakást. S nem értem, miért akarod minden kellemetlen oldalát az én nyakamba sózni.

— Édesem, ennek a lakásnak annyi kellemetlen oldala van, hogy el sem férne a te nyakadban. Egyébként bátran forralhatnád ezt a vizet a szobában is.

— De Béla, hogy jut ilyesmi eszedbe? A szobába spirituszt vinni! Hát a zongora...

— Árt a zongorának a spiritusz? — kérdezte Béla komoly ábrázattal.

— Nem az árt, — tört ki Margit — hanem, ha te a finn-ugor és csuvasz nyelvtanaidat reáarakod.

— De Margit, hányszor magyarázzam neked, hogy a finnek és csuvaszok nekünk magyaroknak közeli rokonaink.

— Nekem nem rokonaim, — kiáltott Margit, felöntve a forró vizet — csak tartsd meg magadnak a csuvasz rokonságot. A mi engem illet, hallani sem akarok róluk, érted?

— Látom, Margit, — felelt Béla lemondással — neked semmi érzéked sincs a komoly tudomány iránt.

Margit csak egy megvető pillantással mérte végig bátyját és rá se hederített a békítő kísérletekre. De később kíváncsian ütötte föl a fejét, mikor bátyja megszólalt:

— Margit, valami jutott az eszembe!

Margitban a kíváncsiság legyőzte a haragot:

— Ugyan?

— Nézd csak, kérlek, nem fogadhatnánk mi cselédet? Hiszen a bejáró asszony is kerül annyiba és csak délelőtt van itt. Képzeld, milyen kényelmes volna: az ember

csönget és rögtön beugrik valaki a szolgálatjára. Nos, mit szólsz hozzá?

A leány habozott és Béla folytatta:

— Azonfelül társadalmi állásunk is megköveteli, hogy cselédet tartsunk.

A társadalmi állásra való hivatkozás végtelenül tetszett Margitnak és harmadnap egy kövér, lusta asszony költözködött a konyhába és azonnal megjegyezte:

— Kisasszony, ez a konyha nagyon sötét, el fogja rontani a szememet...

— Gondolja, kérem? — felelt ijedten Margit és bevonult a szobába.

— Nos, kedvesem, hogy vagy Zsuzsival megelégedve? — kérdezte izgatottan Béla, mikor hazament a hivatalából.

— Nekem úgy tetszik, Bélus, hogy a mi cselédünk kissé talán túlságosan bátor...

— Hogy érted ezt? — kérdezte meglepetve Béla.

— Képzeld, azt mondta, hogy a konyha sötét.

— Nos, felelt Béla elgondolkozva — nekem is úgy tetszik, hogy a festők műtermei valamivel világosabbak szoktak lenni, mint a konyhánk.

— De hiszen a Zsuzsi nem festő, — veté ellen Margit.

— Ha nem festő, azért joga van vágyakozni világosabb helyre. Ezt csak nem tagadod?

— Nem tagadom, — felelt szomorúan a leány — de én is vágyakozhatnék hat szobára e kettő helyett.

— Teljes joggal, édesem, — bólintgatott bátyja — a huszadik század elején ki-ki arra vágyakozhatik, mire neki tetszik. A vágyakozás azonban tudvalevőleg nem munka, mi pedig dologra fogadtuk Zsuzsit. Légy szíves megmondani neki, hogy főzzön teát.

Margit egy kissé megdöbbsent, de aztán elszánt léptekkel indult az ajtó felé, a fele úton azonban megfordult és a bátyjára nézett:

— Bátorság, Margit, — mondta Béla úr olyan hangon, mint ahogy szerencsétlen felebarátainkat biztatjuk a foghuzatásra.

Margit kilépett a konyhába, Zsuzsi ott ült a ládán és csöndesen varrogott.

— Sohase zavartassa magát, kisasszony, — kezdte barátságos hangon, ha valami dolga van, csak tessék bátran csinálni, én tovább varrok. Engem nem zavar semmi, a másik háznál is sokszor kijöttek a gyerekek hozzám és elbeszélgettünk a varrás mellett.

Margit meghökkent, nem merte kimondani, amit akart. Szó nélkül gyújtotta meg a spirituszt és elkészítette a teát. Zsuzsi csöndes jóakarattal nézte varrása mellett.

Odabent Béla megkérdezte:

— Miért maradtál kint?

— Teát főztem, — felelt zavartan a leány.

— De Margit, — pattant föl Béla úr — ez nem járja, mikor nekünk cselédünk van...

— Igazad van. Nem lennél szives kimenni a konyhába és ezt megmagyarázni Zsuzsinak?

— Én... én... — felelt Béla megrökönyödve — én nem avatkozom asszonyi dolgokba, érted?

— Mert gyáva vagy.

— Én nem vagyok gyáva! Hallo-d-e, Margit, ezt már kikérem magamnak. Egyszerűen férfiúi méltóságom tiltja, hogy cselédügyekbe avatkozzam.

Margit kisasszony sírva fakadt és abbéli óhajtságának adott kifejezést, hogy bár a tea csészéjében méreggá válnék. Nem tudom, e kívánságának hatása alatt töltött-e magának még egy csészét a kannából, de egy lakadalmas nép is elpusztúlhatott volna annyi méregtől, mint amennyit a kisasszony bánatában megivott.

— Voltaképen nem értem, miért haragszol? — kezdte a békítést Béla, és egy finn olvasókönyvet vett kezébe.

Mivel huga hallgatott, egy rég kipróbált, de mindig sikeres ravaszághoz folyamodott:

— Vagy talán csak azért duzzogsz, mert jól áll neked. No, szép dolog! Ámbár bevallom, hogy sohasem voltál olyan csinos, mint ma este.

— Oh, hogy is ne! — felelt Margit égő arccal — egy szavadat sem hiszem.

— Hiszed vagy nem, — felelt Béla úr lovagias arccal — az reám nézve teljesen közömbös. Én tisztán csak meggyőződésemnek adtam kifejezést.

Margit azonnal engedékenyebb lett és keresztülhajolva bátyja vállán a finn olvasókönyvbe nézett.

— Hát csakugyan egy volt a magyar nyelv a finnel? Nem akarsz felültetni, Béla?

Ez volt a fiatal úr kedvelt témája; lelkesülten magyarázta a dolgot lefekvés idejéig.

Margit az ágyat felbontotta, nem mervén a félelmetes Zsuzsit zavarni, lefekvés előtt azonban szomorúan mondta:

— Tulajdonképen minek is fogadtunk cselédet?

És nagyon leverték voltak három napig. Ez alatt az idő alatt Zsuzsi magához ragadta az uralmat. A harmadik este, hogy Béla hazament, derült kedvben találta hugát és elámult:

— Mi ez, Margit? Zsuzsi ma nem veszekedett veled?

— A Zsuzsi uralmának mától fogva vége. Képzeld csak, annyit bosszantott, hogy a kétségbeesés bátorságával ráförmedtem és azt mondtam neki: kidobom, ha rendesen nem viseli magát. Erre Zsuzsi kezét csókolt és azt felelte: mért nem beszélt így a kisasszony mindjárt, az ember tudta volna, hogy mihez tartsa magát.

Béla úr elképedve hallgatta huga előadását, majd összeszedte magát és jóakaró lenézéssel szólt:

— Nos, jól tetted, ha szóltál neki. Ma, épen ma akartam én megmondani Zsuzsinak, hogy magaviselete tűrhetetlen, De az ember nem szívesen ártja magát cselédügyekbe, tudod, drágám, a férfiúi méltóság... hiszen érted... az nem engedi. tisztán csak az.

Két levél.

Rózsika valamivel később ébredt föl reggel, ez talán csak azért történt, mert az este sokáig tartott, míg álomba tudta magát sírni. Most is amint fölébredt, rögtön eszébe jutott, hogy nálánál szerencsétlenebb, boldogtalanabb leány nincs a világon, nincs... nincs...

Félek, hogyha elmondom, hogy Rózsikát mi döntötte ilyen fekete kétségbeesésbe, meg fogjátok vetni ezt a bolondos kis leányt, ki pedig ilyen kemény büntetést igazán nem érdemelne. Rózsika nem volt sem ostoba, sem rossz, csak egy kicsit el volt kényeztetve. A nagymama házában töltötte a nyári szünidőt, s mire szeptemberre visszakerült, a szegény mamának ugyan elég dolga volt, míg meg bírta értetni vele, hogy Rózsika nem öröklí sem az angol királyi trónt, sem a mogadóri nagyhercegséget, az apa becsületes munkáját az állam csak annyira fizeti, hogy kényelmes, úri életet tud biztosítani családjának, de arra már képtelen, hogy a gazdag nagymama házában elkényeztetett szeszélyes kisleány minden követelésének eleget tegyen.

Rózsika az iskolából csupa kitűnőt hozott haza, így nem lehet nehéz fejű leány és mégis a mama világos, okos, bölcs beszédét oly nehezen bírja megérteni.

— Hát nem kapok új ruhát a táncmulatságra?

— Nem, kis leányom, ez fölösleges és haszontalan kiadás lenne. Tavalyi fehér ruhád még egészen szép, csak egy kicsit

felfrissítjük és épen jól megteszi a szolgálatot. A szegény apának igen keservesen kell megdolgozni minden krajcárért. Egész nap az íróasztal mellett görnyed, hogy nekünk gondtalan, kellemes életet biztosítson; arról egy pillanatig sem szabad megfélekedni és arról sem, hogy minden krajcárhoz, mit mi szükségletünkre vagy élvezeteinkre költünk, édes apa verejtéke tapad.

— Óh, anyácskám, hisz egy ruha az nem olyan sok és apa oly szívesen megadja, ha kérem.

— Apa mindenét szívesen ideadja kérés nélkül is, de épen azért, mert olyan határt nem ismerő nagy az ő jósága, épen azért kell szerénynek, takarékosnak lenni.

— De anyám, mikor mindenkin új ruha lesz.

— Édes gyermekem, ez a beszéd nem illik hozzád. Ha ruhádat rendbehozzuk és csinos lesz, nagyon nevetséges és ízléstelen dolog volna azzal törődnöd, hogy mikor hozták ki kelméjét a boltból. Különben is akár törődsz vele, akár nem, én kimondtam az utolsó szót ebben a dologban.

Rózsika elhallgatott, nagyon is jól tudta, hogy ez ellen a határozott hang ellen már nincs föllebbezés, nincs ... nincs ... Rózsika kimondhatatlanul boldogtalannak érezte magát és meg volt győződve róla, hogy hallatlan, eddig még senkivel meg nem történt igazságtalanság esett rajta. Egy darabig csendesen sirdogált, majd hirtelen elhatározással leült a kis asztal mellé és levelet kezdett írni.

Kedves jó nagymama!

Sietve tudatom, hogy nagyon boldogtalannak érzem magamat. Óh, kedves nagymama, ha tudná, mennyire szenvedek. Volt-e még a világon oly boldogtalan teremtés, mint én? Soha.

Naplómban ez a mai eset gyászos, fekete betűvel lesz beírva.

Anyám semmi áron sem akar új ruhát venni a táncmulatságra, azt kell hinnem, hogy anyuska nem is szeret engem igazán, különben nem kényszerítene arra, hogy tavalyi vizsgai ruhámban szégyenkezzem a többi leányok előtt. Apa nehezen keresi a pénzét, ezért fordulok kedves jó nagymamához, tudom, hogy nem hagy el nagy kétségbeesésemben. Óh, tudom, nem veszi rossz néven kérésemet, hisz a nyáron mindig mondta, hogy bármire is lesz szükségem, csak írjam meg. Mély bánatomban, a sors ádáz csapásai közt egyedül az a vigaszom, hogy nekem van a világon a legédesebb, legjobb, legszeretőbb nagyanyám. Kezét csókolja

sírig hű unokája

Rózsika.

Éppen bevégezte a levelet, mikor az ajtó kinyílt és Lotti kisasszony, a varrónő, jött be a szobába, kezében egy fehér blúz, tulajdon annak a gyűlölt tavalyi ruhának a blúza, melyet édes anya föl akar frissíteni a táncmulatságra. Lotti kisasszony lágy hangon megszólítja:

— Szabad kérem, lesz szives felpróbálni ezt a blúzt?

— Ejh! — kiáltott vérbe borúlt arccal Rózsika — hagyjon békét nekem ezzel a ronggyal.

Egy perccel később már meg is bánta durvaságát és engesztelőleg nyúlt a kisasszony keze felé. Tudta, hogy anyja mennyire becsüli, maga is nagyon szerette ezt a hallgatót, komoly, szorgalmas leányt, ki keze munkájával tartotta el magát és két kis testvérét.

— Bocsásson meg, kisasszony, — mondta szégyenkezve, de aztán ámulva látta, hogy Lotti kisasszony szeme milyen tűzben ragyog, a fényesség egyre növekszik, míg végre két nehéz köncsepp gördül végig arcán.

Rózsika arcát is elborította a köny, most már mind a két kezével megragadta a kisasszony kezét és úgy kérlelte:

— Édes jó kisasszony, bocsásson meg, én nem akartam, igazán nem akartam bántani. Megül a fájdalom, ha meg nem bocsátja durvaságomat. Igazán nem tudom, mit fogok csinálni kétségbeesésemben. Én — én oly ostoba, meggondolatlan vagyok, de ha tudná, mint fáj nekem belül most . . .

Rózsika kitörő zokogással vetette magát a kisasszony keblére, ki erősen magához szorította.

— De drága jó kis Rózsika kisasszony, hogy gondol ilyet? Én nem azért sírtam, higgye el, már restellem is, hogy megtörtént, de mikor úgy tele van az ember szíve bánattal, bizony hamarább elérzékenyedik, én kérem bocsánatát, hogy megijesztettem.

— Bánata van? — kérdezte Rózsika fölemelve szőkefürtös fejét. — Mondja el nekem kisasszony, hátha megkönnyebbül. Mindig hallottam, hogy az ilyesmi jól esik az embernek és ne féljen — tette hozzá gyermekes büszkeséggel — én méltó leszek bizalmára és nem árulom el titkát senkinek.

— Nekem nincs titkom, de bánatom okát még sem mondom el kegyednek! nincs jogom fiatal, örömmre teremtetett szívért megszorítani.

— Nos hát majd elmondom én, — szólta a mama, hirtelen belépve a szőnyegajtón.

Rózsika felé szaladt:

— Drága jó kis anyuskám, úgy-e hallottál mindent?

— Hallottam.

— De megbocsátasz nehem?

— Majd előbb elmondom a Lotti kisasszony szomorúságának okát.

Lotti ámulva nézett a mamára:

— Nagyságos asszonyom . . . hát tudja . . .

— Reggel óta, kisasszony; de most hadd beszéljek egyedül Rózsikával. Lotti kisasszony is boldogtalan, épen úgy, mint te kis lányom, csak hogy nem egy megtagadott ruha miatt. Kis öccse veszedelmesen nagy beteg volt, ő éjszakai virrasz-

tástól kimerülten jön ide dolgozni. Azonfelül a doktor, a patika főlemésztette minden pénzét és most házbérnegyed következtén, nem tud fizetni és lehet, hogy pár nap múlva mindnyájan hajléktalanok lesznek, ha csak a jó Isten irgalma nem könyörül meg rajtuk. Látod, Rózsika, nem állasz egyedül a világon fájdalmaddal, más ember is boldogtalan, bár elismerem, senki se annyira, mint te.

Rózsika sirva borúlt anyja kezére és csókjaival, könyeivel halmozta el azt; anyja mosolyogva simogatta fejét, aztán fölállt:

— Jőjjön, kedves kisasszony, kegyeddel beszélni valóm van, majd azután próbálunk.

Mikor Rózsika egyedül maradt, gyorsan letörölte könyeit, aztán összetépvén az imént bevégzett levelet, újat kezdett írni:

Drága jó nagymamám!

Akarod-e boldoggá tenni a te rossz unokádat? De milyen csunya kérdés! Te ne akarnád, akinél aranyosabb, jobb, drágább nagymama nincs a föld kerekiségén.

Nálam meg nem lesz boldogabb unoka, ha meghallgatom kérésemet és pénzt küldesz nekem.

Már előre is ugrálok örömben, ha meggondolom, milyen örömet szerzek majd vele Lotti kisasszonynak. Titokban, hogy ő ne is sejtse, elmegyünk édes anyával a szívtelen, rossz háziúrhoz és kifizetjük lakását. Ha anyuska megengedné, én megmondanám annak a gonosz szívű háziúrnak véleményemet és tudom, nem dicsekedne el vele, de, fájdalom, attól tartok, hogy anyus ezt nem fogja megengedni. És bizonyosan igaza is lesz, mert ha rögtön nem is, később mindig belátom, hogy neki mindig és mindenben igaza van. Mivel azonban naplómba azt írom, amit nekem tetszik, hát belejegyeztem, hogy az a háziúr nagyon gonosz ember.

Szerető hű unokád

Rózsika.

A levelet borítékba tette és sietve küldte a postára, aztán benyitott a szobába, hol a mama és Lotti kisasszony együtt varrtak.

Ha Rózsika a nagy örömtől egyáltalában látni tud valamit, feltűnik neki, hogy Lotti kisasszony arca mennyire megváltozott, milyen derült, mosolygó szemmel néz reá; de ő most egyenesen anyjához szaladt és titkolózva hívta át a másik szobába.

Aztán gyorsan elmondott mindent, de hirtelen elkomorodott az arca.

— Jaj, az én szeleburdi fejem! Hisz nem is írtam meg a legfontosabbat, hogy mennyi pénz kell, a nagymama nem fogja tudni; mire megjön a válasz, talán késő is lesz, ugy-e anyus?

Anyja csöndesen mondta:

— Nem lesz késő, Rózsika. A jótétemény sohasem késik el, ne félj semmit.

Rózsika megvigasztalódva szaladt át Lotti kisasszonyhoz.

— Jaj, de csinos lett ez a fehér blúz, milyen kedves ez a rózsaszínű csokor, igazán, maga kisasszony olyan ügyes, mint egy kis tündér.

— Jó, jó, — nevetett édes anyja, — de most már tisztelj meg bennünket visszavonulásoddal, hiszen dolgozni sem lehet, ha itt vagy.

Rózsika trillázva szaladt ki a szobából, de az ebédnél még egyszer föltámadt aggodalma:

— Anyácskám, bizonyos vagy abban, hogy a háziúr várni fog, míg a nagymamától megjön a pénz?

— Bizonyos vagyok, — felelte anyja és egy nyugtát adott át leányának, melyben a háziúr bizonyítja, hogy fölvette a bért Lotti kisasszonytól egy negyedévre.

— Ezt ti adtátok neki, anyus, édes apa. Istenem, milyen jók is vagytok ti! De most mi lesz a nagymama pénzével?

— Ne búsulj,* Rózsika, — simogatta meg kis leánya

arcát az anyja, — az a beteg kis fiú, a kisasszony testvér-
öccse csak úgy maradhat életben, ha most rögtön elviszik jó
levegőre. A nagymama pénze éppen jó lesz erre a célra. Mi már
nem tudtunk volna többet adni, hiszen csak az én bolondos
Rózsikámtól is éppen ma tagadtam meg az új ruhát.

— Anyám, ha tudnád, milyen boldog leszek a tavalyi
ruhámban, olyan boldog, hogy azt már be sem tudom majd
írni a naplómbe.

Pali és Palkó.

Sós Pali egy szeptemberi napon került föl a fővárosba. Mikor az Andrásy-út egyik négyemeletes bérpalotája előtt megállott a kocsi, Pali bámulva nézett szét, szinte káprázott a szeme a sok fénytől és pompától. Az inas oldalba is lökte:

— Ne ácsorogj, fiú, erről le kell szoknod, nem vagy már parasztok között.

A fiúnak vérbe borúlt az arca, de nem felelt semmit. Odahaza nagyon szívére kötötték az alázatosságot és engedelmességet. Azonfelül meg ezt a cifra ruhájú embert valami szörnyű nagy úrnak nézhette.

Míg felfelé mentek a márványlépcsőn, nem is bámult tovább Pali. A szeme elhomályosodott, az ajka reszketett. Az otthon jutott eszébe, a kis piros cserepes tanya, a két körtefa, meg a Jancsi, akivel a nyáron birkózott. Aztán nem gondolt semmit, csak azt nézte, hogy a szívét valami kegyetlen kéz vasmarokkal fojtogatja.

Lám, Jancsi most is otthon játszik a körtefa árnyékában, mert nem kell úrnak lennie, őt nem érte olyan nagy szerencse, mint Palit. Mert hát szerencse ez, annak kell lennie, az édes apja is annak mondta.

Pali ott járt a többi paraszt gyerekekkel a falusi iskolába, s habár eleven eszű, gyors felfogású tanuló volt, sorsa minden-

esetre az lett volna, mint a többi falusi gyermeknek: az apja befogja paraszti munkába, lesz belőle szántó-vető gazdaember. Valószínűleg értelmesebb és okosabb, mint a többi, de az mind nem tesz semmit, elkél az ész mindenütt, hasznát veszi az ember annak minden foglalkozásnál.

Egy szép nap azonban levél jött a házhoz. Nagy úr írta: Somogyi Andor. Idevaló vér, de már régen elkerült innen s azóta méltóságos úr lett belőle. Míg az apja, az anyja, ez a szép paraszt emberpár élt, minden évben hazajött Somogyi Andor, de tizenöt éve már teljesen elszakadt a falutól. S íme most levelet ír.

A levél a tanítónak volt címezve, s arról szólt, hogy, ha van a faluban egy ügyes, értelmes, tanulásra vágó 10—15 éves fiú, küldje fel hozzá Budapestre. Ő teljesen gondoskodik neveltetéséről, ellátásáról. Azt akarja, hogy fia mellett egy falujabeli gyermek legyen játszótárs, barát, pajtás.

A tanító választása Sós Palira esett. Formás, csinos, barna gyermek volt. Értelmes, jó felfogású, egy kicsit akaratos és érzékeny, de erről majd leszoktatják az idegenben.

Sósné semmiesetre sem akart megválni gyermekétől. Sós gazda azonban okos ember volt és nem sokat törődött az asszonyi pityergéssel:

— Volna szíved, Sári, a fiút visszatartani a szerencsájától? Ilyenek vagytok ti asszonyok, csak a magatok jóvoltát nézitek. Azért, hogy a gyermek mindig a kötényed mellett szaladgáljon, kész volnál elvágni boldogulásának útját. Hej, meg is átkozna a fiad, ha később megtudná, hogy te tartottad vissza szerencsájától.

Erre a beszédre aztán Sósné asszony is engedett. Sós Pali feljött Budapestre. A vasutnál a libériás inas várta.

Odafent a méltóságos úréknál nagy izgalommal várták Palit. A méltóságos úr fia, Palkó, rossz, haszontalan, vásott kölyök volt, ki minden hónapban átlag két nevelőt nyűtt el. A tanácsos úrék kétségbe voltak esve, s akkor jutott eszébe a

tanácsos úrnak, hogy a kis tiszamenti faluból hozat fel játszótársat Palkó mellé. Hátha a pajtás jobban tud hatni a pajtására, mint a felnőtt ember.

— Ha ez a tervünk sem sikerül, — mondta a tanácsos úr — nem tudom, mitévő legyek?

Azaz bizony nagyon jól tudta ő, mit kellene tenni? Egy vastag pálcával alaposan elverni Palkót. Jaj, de akkor a méltóságos mamának meghasadt volna a szive s még előbb meghasadt volna a tanácsos úr fülének dobhártyája.

Pali belépett. Somogyi Andor valami édes megnyugvással nézte. De jól ismerte ezt az arcot!

Tipus ez ott lent a Tisza mentén. A kerek, magyar, barna koponya, sötét szem, az édesen duzzadt, dacos piros száj és a két kicsattanó, piros arc. Somogyi szánakozva nézett végig fián, a sápadt, nyápic, fővárosi gyermekén. Egy fejjel kisebb Sós Pálnál, pedig alig fiatalabb nála másfél évvel.

A méltóságos asszony csókra nyujtotta kezét. Egy pillanatilag habozott, hogy megcsókolja-e az idegen fiú homlokát. Anyai szive olyasmit sugott, hogy tegye meg, de a méltósága visszatartotta és Sós Pali nem kapott csókot.

— Itt a pajtásod, — mondta a tanácsos úr és egymásba tette a két gyermek kezét — legyetek jó barátok.

Este a gyermekszobában a két fiú beszélgetni kezdett:

— Szép a te falud, Pali?

— Nagyon szép.

— Szebb, mint Budapest?

— Szebb.

De aztán érezte, hogy állítása nagyon is vakmerő volt s hozzátette:

— Szebb, mert ott ismerősök laknak, itt mindenki idegen.

A hangja elfogódott és Palkó, ki nem volt rossz szívű gyermek, mellé kuporodott.

— Legyünk jó barátok.

— És hogy barátságát bebizonyítsa, másnap pofonütötte az inast, ki Palit tegezni merte.

— Urfinak kell őt is hívni, — mondta dölyfösen — úgy mint engem.

A méltóságos asszony boldog volt, hogy a két fiú ilyen jól megtér együtt és örömében új ruhát csináltatott Palinak.

Fájdalom, nemsokára jöttek a viharos napok. Palkó újra kezdte szokott csinyjeit, a fülhuzogatást és orrcibálást. Pali tűrte rendületlenül, a méltóságos asszony szigorúan megtiltotta, hogy kezét játszótársára emelje.

De mikor karácsonykor jobb bizonyítványt hozott haza, mint Palkó, teljesen beborúlt felettük az ég.

Még a tanácsos úrnak is rosszúl esett a dolog, a méltóságos asszony meg egészen odáig volt dühében és szégyenében.

Első haragjában arra gondolt, hogy hazaküldi a gyermeket, vissza a faluba. De Palkó, ki, — mint már mondtam — nem volt rosszszívű gyermek, könyörögni kezdett pajtásáért.

— Jól van, mondd meg neki, hogy most az egyszer megbocsátok, de jövőre jobban viselje magát.

Egy szép napon az öreg Sós né feljött Budapestre meglátogatni a fiát. A méltóságos asszony igen kegyesen fogadta, ebédhez is meghívta. Sós né alig győzött hálálkodni, csak azon csodálkozott, hogy a sok drága étel mellett is mennyire lefogott a fia.

Mikor este elutazott, Palkó bosszantani kezdte Palit.

— Ez az öreg parasztasszony az anyád?

— Ez, — felelt Pali, de veszedelmesen villogott a szeme.

Palkó utánozni kezdte az öreg asszonyt, hogy csoszog, hogy ül le, hogy töröli a szájaszélét. Egyszerre azonban torokára forrt a szó. Pali úgy ütötte homlokon, hogy elborította a vér az arcát és ájultan esett a perzsaszőnyegre.

Palinak távoznia kellett a háztól, bár a tanácsos ur, mikor megtudta a történeteket, erősen pártjára kelt. Talán eszébe jutott az ő édes anyja, az az öreg parasztasszony, ki kint fekszik.

a kis tiszaparti temetőben. Mindegy, Palinak távoznia kellett a háztól.

A tanácsos úr helyezte el valamelyik barátjánál, itt jártá végig az iskolákat. Palkóval már csak mint felnőtt fiatal emberrel találkozott.

— No csak nem haragszol reám? — kérdezte Palkó nevetve.

— Nem haragszom, — felelte Pali, de arca elborult, mikor kezét nyújtotta hajdani játszótársának.

Ő már ügyvédi irodát nyitott, Palkó még adósa volt az egyetemnek az első alapvizsgával.

Múltak az évek. — Sós Pál, a hírneves képviselő ott ült dolgozószobájában, mikor egy kopott feketeruhás ember lépett be hozzá.

— Nem ismer, nagyságos uram?

Egy pillanatig megállt, habozott, de mert látta, hogy a képviselő idegenül néz reá, lesütött szemmel mondta meg a nevét.

— Én Somogyi Pál vagyok.

És Sós Pál elfordította a fejét, annyira szánta ezt a tönkrement életet, hogy nem merte neki mutatni. Csak pár perc múlva bírt erőt venni magán.

— No, de ne bolondozz pajtás, hiszen mi régi jó barátok vagyunk.

— Azokat a régi időket, kérlek felejtsd el és ha lehet, bocsáss meg érte.

És Sós Pál emberfeletti erővel uralkodott magán, hogy a könyv el ne borítsa a szemét.

— De pajtás, én igazán nem értelek . . . Mire való ez a beszéd? . . . Ha valamiben szolgálatodra lehetek, kérlek, rendelkezél velem . . .

— Szeretnék a városhoz irnoknak bejutni. Ha szólnál érdekemben pár szót . . . Talán a szegény, megboldogult apám érdemeit is tekintetbe veszik . . . és a te nagy befolyásod . . .

— Kérlek, ne is beszélj többet a dologról, rendben van... Mindent meg fogok tenni. Most pedig gyere át a feleségemhez, hogy fog örülni, ha megismer.

— Ebben a ruhában, kérek . . .

Egy perc alatt elborította szemét a könny. Sós Pál nem bírt tovább uralkodni magán: a két férfi egymás vállára borúlva zokogott.

Sós Pál tért előbb magához :

— Nézd, öreg, nekünk körülbelül egyforma termetünk van, választhatsz egyelőre valamit az én ruháim közül.

És bevonta Palkót a mellékszobába.

Karácsonyi mese.

I.

Egy régi, egyszerű kis történet motoszkál a fejemben, kedves Erzsikém. Minek is írjuk meg az ilyeneket? Olyan egyszerűek, olyan áttetszők, olyan ismeretesek. Azt hiszem, mindenki ismeri őket. De olyan közel állnak a szivünkhöz, annyira kedvesek nekünk ezek az ósdi témák, hogy beszélnünk kell róluk másoknak és minden jó embernek . . .

Egy karácsonyestről akarok neked mesélni.

Te már felsőbb leány vagy, kedves Erzsikém, és bizonyára igen jól tudod, hogy a kereszténység eme legnagyobb és legszentebb ünnepe pogány eredetű. A régi germán népek világították meg tűlevelű fájukat s a kereszténység már csak átformálta a maga képére ezt a páratlan gyönyörűségű napot. Én is tanultam valaha azt a bölcseséget, melyet te most szedsz magadba s hogy volt, mint volt, vitatkozzanak rajta a tudósok, nekem semmi kedvem sincs a fejemet törni rajta. Egy azonban bizonyos, hogy, ha a pogány germánok csakugyan ismerték a tűlevelű fák világítását, ez az ünnep nekik is csak a szeretet és megbocsátás ünnepét jelenthette. Görögországban szobrot emeltek az ismeretlen Istennek, mintha csak titkosan érezték volna, hogy az Olympus fényes és derült uralkodói nem töltik be teljesen lelküket, hogy jönni kell valakinek még, ama nagy ismeretlennek, ki semmiképen sem hasonlatos ama jókedvű és paj-

zán istenekhez, kik halandók közé vegyülve, pompa, szín és napsugaras kék ég alatt játszanak, tréfálnak és haragusznak. S a nagy Valaki egyszer csak, mikor legnagyobb szükség volt reája, meg is jelent. Az alázatosság szürke ruhájába burkolva, szegényen és szenvedve jött a földre, mert alázatosak, szegények és szenvedők voltak azok, kiknek megváltásáért a keresztet vállára fölvette.

S ki tudja amaz ős pogányokban nem az ő isteni lelke élt, mikor fenyőiket kivilágították? Hogy még híre akkor nem élt? Ostobaság, hiszen a szeretet kezdettől fogva való, mint maga a Mindenható. Hogy még nevét sem ismerhették? Mit tesz az, ha az ő lelkéhez illően cselekedtek? Vagy nem az ő követői vagyunk-e mindnyájan, kik szeretjük egymást, megbocsátunk egymásnak és irgalmasságot gyakorolunk azokkal szemben, kiket ő tulajdon édes gyermekeinek nevezett: a szegényekkel és szenvedőkkel? Igen, az övéi vagyunk mindnyájan, vallás, faj, nemzetiségi különbség nélkül, ha az ő lelkét megértve, tanításai szerint igyekezünk berendezni életünket.

Ő pedig mindnyájunké, kik szeretjük őt, de édes szívéhez legközelebb álló gyermekei mégis azok maradtak, a kikért kétezzer évvel ezelőtt elindult a golgothai útra: a szegények, az árvák, az elhagyottak.

És erről szól az én mesém, Erzsike. Gondold, hogy álmodtam, gondold, hogy hallottam, vagy csak úgy kitaláltam az egészet, de fogadd olyan szeretettel, mint a hogy én küldöm útra.

II.

Régen volt, ezelőtt tizenöt évvel... Egy borzas kis fekete leány ült kint a konyhában és fázós kezét melengette a tűznél. Ez időben, gondolom, tíz éves lehetett, de szomorú, fáradt, vézna kis arca már egy egész élet szenvedését viselte magán.

Odakint fújt a szél és sodorta a havat. Szerencsére, ilyenkor kevesen járnak az utcán. Aki csak teheti, asztalnál, családja körében ül, mert ma van karácsony első estéje.

Ama kis borzas leánynak semmi köze sem volt a karácsonyhoz. Nem voltak szülei, kik jókedvével vagy bánatával sokat törődtek volna. Rokonai derék, jóra való emberek, de maguknak is volt egy csomó gyerekük, nem is túlságosan gazdagok, bizony az is szép volt tőlük, hogy nem lökték ki az árvaleánykát az utcára, hanem varrni taníttatták, hogy majd később meg tudja keresni a maga kenyerét.

A gyermek ott ült a konyhában. Összeverekedett volt bent a többivel, az édes gyermekekkel s természetesen őt lökték ki. Sápadt kis vézna arcán nehéz, keserű könnycsepp hullt alá. Talán nem is épen azért, hogy kilökték és nem kap vacsorát. Nagyon elhagyatottnak, nagyon szerencsétlennek érezte magát. Kibámult az ablakon; a szemközti háznak minden ablaka ki volt világítva, a Jézuskát várják! . . . Vajjon el fog-e jönni!?

Hogyne jönné, mikor olyan nagyon szépen hívják.

A kis leány haragosan hátat fordított az ablaknak, neki semmi köze sincs az egészhez, mit bámészkodjék, őt ugyan senki, de senki sem fogja meglátogatni, az bizonyos.

De mintha valami különös varázslat mégis a világos ablak felé húzta volna. Megint csak odabámult. Láta, hogy a gyermekek ott térdelnek a karácsonyfa előtt és kihallatszott csengő, vékony hangjuk, amint együtt énekelnek:

„Siessünk, ne késsünk,

Még az éjjel Betlehembe lehessünk“ . . .

Aztán a legidősebb leány hangosan imádkozott. A borzas kis fekete gyerek kitalálta szája mozgásáról, hogy ezt mondja:

— Edes kis Jézuskám, látogasd meg ma este a mi házat, egész lelkünkben várunk . . .

— Vajjon hányan hívják őt le magukhoz ma este? —
töprenkedett a konyhában a gyerek. Mindenütt tiszta, örven-
dező lélekkel várják keresztény hívei, vajjon kihez fog elmenni?
És egyszerre csak elaludt a nagy töprenkedésben . . .

III.

Maga sem tudta, hogy milyen sokáig tartott az álma,
csak arra ébredt fel, hogy vakító fény és világosság van a
konyhában. Egy fehér arcú, bánatos nézésű férfi közeledett
hozzá.

— Nem ismeresz, kis leányom?

A gyermeknek minden tagja reszketett az izgalomtól.

— Igen, ismerlek a képekről. Te vagy a keresztények
Istene, Jézus Krisztus.

— Én a szegények, árvák és szerencsétlenek Istene
vagyok és most hozzád jöttem.

A gyermek szeme tágra nyílt és arca halálsápadt lett.

— Hozzám, én hozzám . . . Az égből jöttél?

— Igen, a mennyországból jöttem hozzád, hogy a könnyed
letöröljem.

A kis leány nem birta tovább, térdre roskadt.

— Annyian vártak, annyian hívtak, fényes palotákban
lakó híveid és te hozzám jöttél, az idegenhez, az elhagyatotthoz,
a szegényhez.

A fehér arcú férfi a gyermek fejére tette a kezét.

— Mert senkinek sincs olyan szüksége reám, mint neked.
Hozzád jöttem, hogy elmondjam, láttam a te jó anyácskádat
fent az égben, ott is téged szeret, ott is rád gondol, te pedig,
gyermekem, ne add át lelkedet a bánatnak, mert én mindig veled
leszek és a szomorú napok után majd vidám napok követ-
keznek.

— Én velem, én velem, mindig . . .

— Igen, veled leszek, míg megérdemled s míg szükséged
lesz reám. Eljövök hozzád, mert most te vagy az én legkedve-

sebb gyermekem mindannyi között. Ha beszélni akarsz velem, csak szólíts nevemen és leszálok hozzád, hogy gyógyítsam és vezetgessem a lelkedet. Tudod, hogy kell engem szólítani?

— Taníts meg engem reá.

— Én vagyok az Igazság, az Erő, a Tudás, a Hatalom, de a ki igazán ismer és szólni akar velem, az azon a két neven szólít, melyeket legszivesebben hallok: Irgalom és Szeretet . . .

Mikor a kis leányt a hideg konyhában felköltötték, arca piros volt, ajka mosolygott, szemében pedig mennyei boldogság és megelégedettség tündökölt. Odaátrol a fényesen kivilágított lakásból még mindig kihallatszott a gyermekek hangja:

„Az Istennek szent anyala
Mennyekből, hogy alászálla
És a pásztorokhoz juta,
Nekiek eképen szóla.“

— Mindenki várta, mindenki hívta s ő hozzám szállt le, egyedül csak én hozzám, az idegenhez, a szegényhez, az elhagyatotthoz . . .

És eltakarván arcát, keservesen sirni kezdett.

IV.

Azóta tizenöt esztendő múlt el és ama boglyas kis leánykából hírneves festőnő lett. Most karácsony estén ott ült beferezett képe mellett és várt, várt ölébe kulcsolt kézzel, maga sem tudta, mire.

Egyszerre eszébe jutott valami.

— Hátha ma este újra eljönne hozzám?

Odalépett az ablakhoz, és kinézett az utcára. Mindenütt csönd és elhagyatottság, de lent az ablakokban már mindenütt kigyúlt a szeretet tüze; minden házban várták a Megváltót, vajjon kihez fog betérni?

— Hátha én hozzám, hátha én hozzám? — gondolta a hírneves festőnő, de aztán szomoruan mosolygott.

— Nem, nem, ő most valami szegény, elhagyatott, sötét házban van, és egy szenvedő gyermeknek törli le könnyeit s hozzám már nem is talál el talán soha.

És körülnézvén fényes, uri lakásában, ama régi konyhára gondolt, hol tizenöt évvel ezelőtt egy fagyos decemberi estén olyan szép álmot látott, melyet többé sohasem fog látni életében.

— Ez volt a legszebb karácsonyom, — mondta halkan és megtörölte szemét.

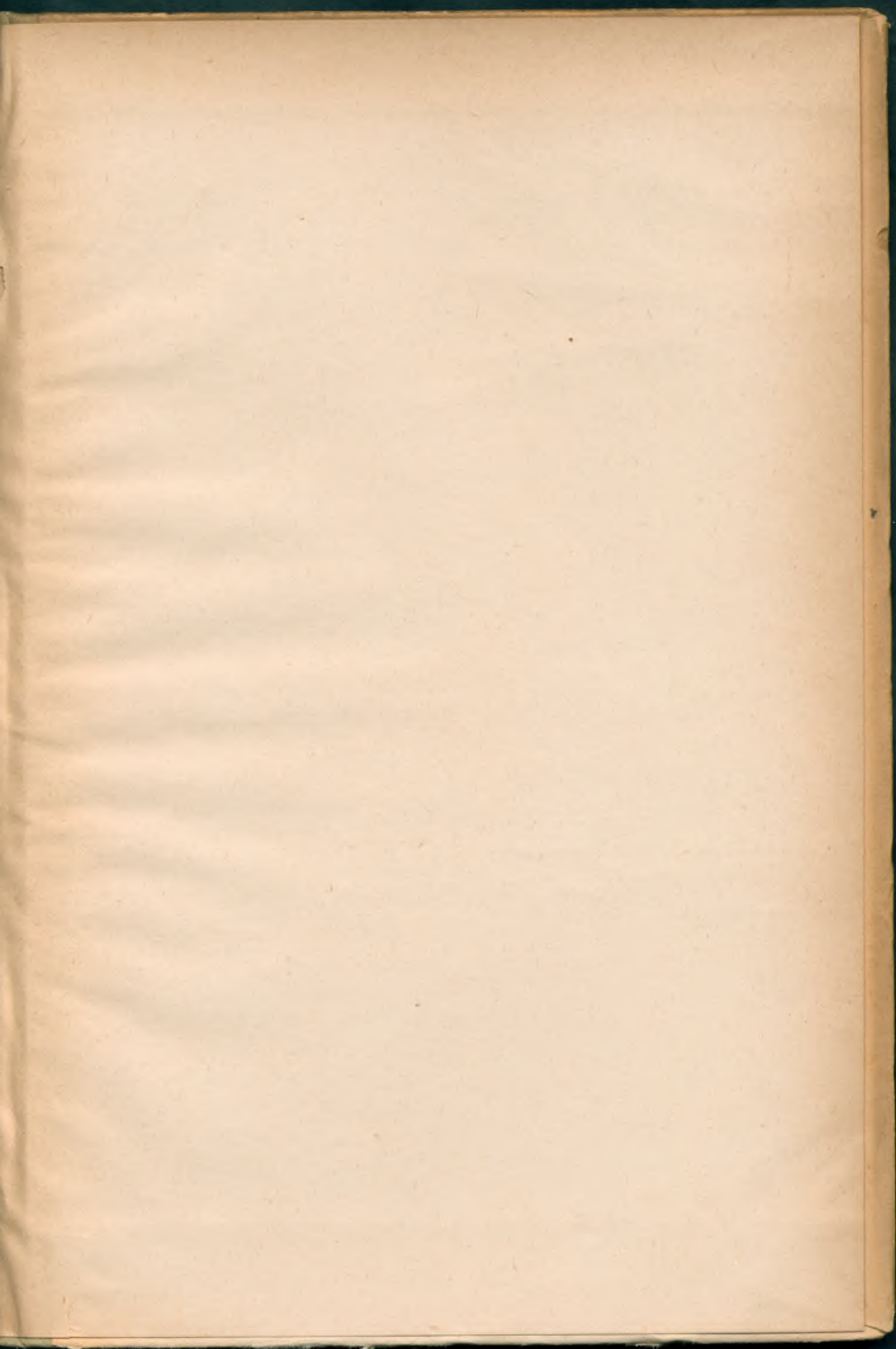
Odaküntről behallatszott a gyermekek éneke :

„Mennyből jövök én hozzátok
És íme nagy hírt mondok“ . . .

Eddig tartott az én mesém, Erzsike.

KIS KÖNYVTÁR.

Szerkeszti: **BENEDEK ELEK.**

Kiadja: **Lampel R. (Wodianer F. és Fiai)**

cs. és kir. udvari könyvkereskedése Budapesten.

Sz.	Kötve	Sz.	Kötve
1. Jókai M. A cseregyermek ...	40 f.	36. Mosdóssy I. A király könyve ...	50 f.
2. Benedek E. Mesék ...	40 „	37. Benedek E. Budapesti gyermekek ...	50 „
3. Gaál M. Egy plajbász története ...	40 „	38. Egri Gy. Erdőn, mezőn ...	50 „
4. Bárony I. — Abonyi A. A szabad ég alatt ...	40 „	39. Gerő A. Az igazság diadala ...	50 „
5. Sziklay J. Hany Istók ...	50 „	40. Marcellus. Virag Jankó ...	50 „
6. Sebesztha K. Fráter György ...	40 „	41. Teveli. A zászló ...	50 „
7. Gaál M. Két falusi történet ...	50 „	42—43. G. A. Aranyszivű Bandi ...	1 K.
8. Benedek E. Várhegyi Zoltán ...	40 „	44. Pintér. Leánykák ...	50 f.
9. Somogyi B. A legnagyobb magyar ...	40 „	45. Lengyel Laura. Történetek, mesék ...	50 „
10. Gaál M. Az urfi ...	50 „	46. Palásthy. A jó barátok ...	50 „
11. Révay P. A szunyogkirály fiai ...	40 „	47. Mosdóssy. Egy kalap története ...	50 „
12. Földes G. Dinka és Darinka ...	40 „	48. Krúdy Gyula. Kun László és egyéb történetek ...	50 „
13. Márkus M. A kis utazók ...	40 „	49. Londesz. Egy falusi tanító naplójából ...	50 „
14. Csulak—Bánfi. Három ünnep története. Regék és mesék ...	50 „	50. Gyulainé—Baksay Julia. A csillagok birodalma ...	50 „
15. Földes G. A beszélő arany ...	40 „	51. K. Simó Ferencz. Négy fiu története ...	50 „
16. Várnai S. Az árvák ...	40 „	52. Mosdóssy. Két oltár ...	50 „
17. Böngérfi J. Az állatok beszélnek ...	40 „	53. Tábori Róbert. A földvári szittyák és egyéb történetek ...	50 „
18. Sebesi Jób. Apró történetek ...	40 „	54. Tutsek Anna. Életképek ...	50 „
19. Földes G. Szibériai képek ...	40 „	55. Krúdy Gyula. Pogány magyarok. Elbeszélések ...	50 „
20. Sziklay J. Azok a jó rátótiak ...	40 „	56. Benedek Elek. Válogatott magyar népdalok ...	50 „
21. Gaál M. Sebős ...	40 „	57. Szerelemhegyi Móczár Jolán. Regék az északi tenger mellől ...	50 „
22—23. Benedek. Többsines királyfi ...	1 K.	58. Lándor Tivadar. Macskavár és egyéb történetek ...	50 „
24. Roboz A. Történetek az iskolából ...	50 f.	59. Lux Terka. Mesék ...	50 „
25. Gaál M. Vig elbeszélések ...	50 „	60. Palásthy Marcell. Hős leányok s egy ifju története ...	50 „
26. Versényi. Apróbb elbeszélések ...	50 „	61—62. Kövér Ilma. Kavics asszony és egyéb történetek ...	1 K.
27. Csulak L. Székelyföldön ...	50 „	63. Lengyel Laura. Baróti Lenke ...	50 f.
28—29. Gyulainé. Tündérmesék ...	1 K.	64. Teveli. Mosolygó arcok ...	50 „
30. Gaál M. Két ifjusági színmű ...	50 f.	65. Peres Sándor. Gyermeekversek. Köszöntők ...	50 „
31. Benedek E. Két történet ...	50 „		
32. Mosdóssy I. Ut az ingoványon ...	50 „		
33. Egri Gy. Bohókás történetek ...	50 „		
34. Benedek E. Történetek öreg emberekről ...	50 „		
35. Csulak L. Mikor iskolába jártunk ...	50 „		